

Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգ (ՊԱՀՀՀ)

ՀՀ օրենսդրության համաձայն Կենտրոնական բանկը հանդիսանում է Կառավարության լիազոր մարմնի կողմից թողարկված պարտատոմսերի շրջանառության և մարման սպասարկման ֆինանսական գործակալ: Պարտատոմսերի առաջնային և երկրորդային շուկաների գործարքները սպասարկելու նպատակով Կենտրոնական բանկը հանդես է գալիս որպես Կենտրոնական Պահառու, իրականացնում է համապատասխան գործառնությունների հաշվառումը, գործարքներից բխող իրավունքների գրանցումը, վերջնահաշվարկը: Կենտրոնական բանկը կազմակերպում և իրականացնում է պարտատոմսերի տեղաբաշխման վերջնահաշվարկը, տոկոսային եկամտի վճարումները, ինչպես նաև Պարտատոմսերի մարումները և հետզնումը:

Վերը նշված գործառնությունների հուսալի, անվտանգ և արագ կատարումը ապահովելու նպատակով, ինչպես նաև հաշվի առնելով պետական պարտատոմսերի շուկայի զարգացման միտումները՝ 1998-1999թթ. Կենտրոնական բանկում նախագծվեց և 2000թ ներդրվեց Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման ավտոմատացված համակարգը:

ՀՀ ԿԲ-ը հանդիսանում է ՊԱՀՀՀ-ի սեփականատեր և օպերատոր:

ՊԱՀՀՀ-ի գործունեությունը կարգավորվում է պետական պարտատոմսերի շրջանառությունը և մարումը կարգավորող Հայաստանի Հանրապետության կառավարության, Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նորմատիվ իրավական ակտերով, ՀՀ ԿԲ-ի կողմից սահմանված «Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգի կանոններով» և «Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների համակարգում կիրառվող հաշվեհամարների կոդավորման» կարգով, ինչպես նաև «Պետական արժեթղթերով գործառնությունների հետ կապված հաղորդագրությունների էլեկտրոնային ֆորմատները» սահմանող փաստաթղթերով:

Կենտրոնական բանկի Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգի մասնակիցներ են հանդիսանում պետական պարտատոմսերի Գործակալ հանդիսացող բանկ և ոչ բանկ ֆինանսական կազմակերպությունները, ենթապահառուները, կենտրոնական դեպոզիտարիան, Գանձապետական պարտատոմսերի թողարկումն իրականացնող ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը, ՀՀ ԿԲ-ը, ինչպես նաև Գործակալ չհանդիսացող առևտրային բանկերը:

Գանձապետական պարտատոմսերի Գործակալ կարող են լինել պետական գանձապետական պարտատոմսերի ենթապահառու հանդիսացող բանկերը և

ներդրումային ծառայություններ մատուցող այլ անձինք, որոնք ՀՀ ֆինանսների նախարարության հետ կնքել են համապատասխան պայմանագրեր, համաձայն որոնց կարող են սահմանված պայմաններով մասնակցել պետական գանձապետական պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխման աճուրդներին: ՀՀ ԿԲ-ի պարտատոմսերի Դիլեր կարող են լինել պետական գանձապետական պարտատոմսերի ենթապահառու հանդիսացող ՀՀ բանկերը, որոնք ՀՀ ԿԲ-ի հետ կնքել են համապատասխան պայմանագիր, համաձայն որի նրանք կարող են սահմանված պայմաններով մասնակցել ՀՀ ԿԲ-ի պարտատոմսերի առաջնային տեղաբաշխման աճուրդներին:

Համակարգն ապահովում է հետևյալ գործառույթների կատարումը՝

- համակարգի մասնակիցների դեպո հաշիվների վարումը՝ ապահովելով մասնակիցների կողմից պարտատոմսերով իրականացված գործարքներից բխող իրավունքների գրանցումը, փոխանցումը, սահմանափակումը,
- պարտատոմսերով առուվաճառքի, ինչպես նաև ռեպո, հակադարձ ռեպո գործարքների դեպո և դրամական հաշվարկների իրականացումը «առաքում վճարման դիմաց» սկզբունքով,
- առաջնային տեղաբաշխման վերջնահաշվարկի իրականացումը,
- պարտատոմսերի գրավադրմամբ վարկերի տրամադրման/վերադարձի գործարք-ների հետ կապված դեպո և դրամական հաշվարկների իրականացումը՝ «գրավադրում-վարկի դիմաց» և «գրավից ազատում վարկի վերադարձի դիմաց» սկզբունքով,
- բորսայական գործառնությունների գծով վերջնահաշվարկի իրականացումը,
- պարտատոմսերի մարումը (մասնակի մարումը), արժեկտրոնային եկամտի հաշվարկումը և վճարումը Համակարգի մասնակիցներին:

Համակարգը գործում է հետևյալ սկզբունքների համաձայն՝

- ինչպես դեպո հաշվարկները, այնպես էլ փողային հաշվարկները կատարվում են համախառն եղանակով՝ ըստ յուրաքանչյուր կարգադրության առանձին, հաշվարկների համար նախատեսված գործառնական ժամերի ընթացքում,
- համակարգ մուտքագրված կարգադրությունները կատարվում են ըստ դրանց՝ համակարգ մուտքագրման հերթականության (կարգադրությունների կատարման «ՖԻՖՕ» սկզբունք),
- եթե համակարգի կողմից ստացված կարգադրությունը, պարտատոմսերի փոխանցումից բացի, նախատեսում է նաև փողային փոխանցում, ապա

փողային և դեպո հաշվարկները կատարվում են միաժամանակ «առաքում վճարման դիմաց» սկզբունքով,

- համակարգի միջոցով վերջնահաշվարկները իրականացվում են Համակարգում վարվող մասնակիցների դեպո հաշիվների միջոցով (պարտատոմսերով հաշվարկների համար), Կենտրոնական բանկում վարվող մասնակիցների՝ ՀՀ դրամով հաշիվների միջոցով (փողային հաշվարկների համար) հաշիվների մնացորդների սահմաններում: Առևտրային բանկ հանդիսացող մասնակիցների փողային հաշվարկները կատարվում են վերջիններիս՝ Կենտրոնական բանկում վարվող թղթակցային հաշիվներով, այլ մասնակիցների փողային հաշվարկները կատարվում են հատուկ դրամային հաշիվներով, որոնք բացվում են Կենտրոնական բանկում մասնակիցների անունով համաձայն համապատասխան պայմանագրերի և նախատեսված են բացառապես պարտատոմսերով գործառնությունների հաշվարկների համար:
- համակարգում պարտատոմսերով գործառնությունների կատարման օր է համարվում համապատասխան կարգադրությունների ներկայացման օրը, ընդ որում, եթե կարգադրությունը ներկայացվել է Համակարգի կարգադրությունների ընդունման համար սահմանված գործառնական ժամերից դուրս, ապա այն համարվում է ներկայացված հաջորդ աշխատանքային օրը,
- համակարգում նախատեսված չեն կարգադրությունների հերթերի վարման և կառավարման մեխանիզմներ՝ կարգադրությունը կատարելու համար համապատասխան դեպո հաշվում պարտատոմսերի բավարար ծավալի բացակայության և/կամ դրամային հաշվում բավարար գումարի բացակայության դեպքում (կարգադրությունը դրամական միջոցների փոխանցում նախատեսած լինելու դեպքում) կարգադրությունը առանց կատարման մերժվում է, և մերժված կարգադրությունը կատարելու համար նախաձեռնողի կողմից այն նորից պետք է մուտքագրվի Համակարգ որպես նոր կարգադրություն,
- համակարգի կողմից կատարված հաշվարկները վերջնական են և անվերադարձելի Համակարգում վարվող դեպո հաշիվներով կատարելու պահից: